

על התשובה מראש הבטחתנו

ראש הישיבה, הרב יואל מנוביץ'

אנחנו נמצאים בסופו של יום שני בשבוע, יום שני האחרון של שנת תשע"ה. במהלך השנה החולפת כל אחד מאתנו היה בכל מיני מקומות, חווה כל מיני חוויות, טובות יותר ויש לדאבוננו פחות. בשבוע האחרון של השנה מה שחשוב הוא לא מה קרה לנו בשנה האחרונה אלא מה עשינו בה. לעשות חשבון נפש על השנה החולפת ולראות היכן כל אחד מאתנו עומד. אך הדברים לא מסתכמים בכך שהרי אצלנו בעם ישראל יש מושג ייחודי הנקרא תשובה. משמעותו של מושג זה הוא אינו עשיית חשבון נפש על העבר אלא משמעותו שיש לנו את היכולת לפעול למפרע. ובמיוחד בחודש אלול ובפרט בימים אלו ימים אחרונים של השנה. כתוב בספרים שבשבוע האחרון של השנה יש סגולה מיוחדת המאפשרת לתקן את ימי השנה. אנחנו חיים בציר זמן אשר אינו ניתן לעצירה, אך בשבוע מיוחד זה שאנחנו נמצאים בו יש לנו את היכולת לתקן את הימים שעברו. על ידי תיקון של יום שני או שלישי בשבוע אנחנו מתקנים את כל שאר ימי שני ושלישי שהיו בשנה החולפת, וכן הלאה. סגולה זו נשענת על גבי הרעיון שאפשר לתקן למפרע, וזהו רעיון המצריך ביאור. שהרי כיצד אפשר לתקן את מה שהיה?

חתימה מתחת כסא הכבוד

היכולת שלנו להשפיע למפרע היא באמת אולי החידוש הכי גדול בעולם. חז"ל אמרו בתפילה על התשובה (תפילת הנעילה): "כי על התשובה מראש הבטחתנו, ועל התשובה עינינו מייחלות לדך", אנחנו מייחלים לתשובה כי היא חיות העולם, היא התנועה בעולם. אנחנו אומרים בתפילה "על התשובה מראש הבטחתנו" כי לולא הייתה, אז אנחנו קרוצי החומר היינו אבודים ומיואשים ולכן עינינו כל כך מייחלות לתשובה. דברים אלו הם ביאור מאמר חז"ל שאמרו שתשובה קדמה לעולם (פסחים נד, א) או כדברי הרב באורות התשובה (ו, ב):

התשובה היא תמיד שרויה בלב, אפילו בעת החטא עצמו התשובה גנוזה היא בנשמה, והיא שולחת את קויה, שהם מתגלים אח"כ בעת שבא הנוחם הקורא לתשובה. בעומק ההויה של החיים המציאותיים מונחת התשובה, מפני שהיא קדמה לעולם, וטרם שבא החטא כבר מוכנת התשובה ממנו. על כן אין דבר בטוח בעולם כמו התשובה, וסוף הכל לשוב לתקון, וקל וחומר שישארל מובטחים ועומדים לעשות תשובה, להתקרב אל הרצון המקורי שלהם, להגשים בחיים את טבע נשמתם, למרות כל קירות הברזל העוצרים החוצצים בעד התגלותו של טבע איתן זה.

ייחודה של התשובה באה לידי ביטוי בסיפור הבא המובא בירושלמי (סנהדרין י, ב):

כיון שראה (מנשה) שצרתו צרה, לא הניח ע"ז בעולם שלא הזכירה. כיון שלא הועיל לו כלום אמר: זכור אני שהיה אבי מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת - "בַּצֵּר לָךְ וּמִצְאוֹךְ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ, כִּי אֵל בְּחוּם ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁפַח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם". הרי אני קורא אותו: אם עונה אותי - מוטב, ואם לאו - הא כל אפייא שוין.

מנשה היה מלך רשע מרושע שכתוב עליו שהעמיד צלם בהיכל ועבד את כל סוגי העבודה זרה הקיימים. הירושלמי מספר שמנשה היה במצוקה גדולה, ממש בסכנת חיים, ולכן הוא פנה לכל סוגי הע"ז בכדי שיעזרו לו בעת צרה זו אך לא הועיל לו בכלום. בהיותו שרוי בקושי זה נזכר מנשה באביו, חזקיהו שהיה מלך צדיק, בפסוק שהוא לימד אותו בעבר (דברים ל, ל-לא): "בַּצֵּר לָךְ וּמִצְאוֹךְ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ. לֹא כִּי אֵל בְּחוּם ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁפַח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם". מפסוקים אלה מנשה הבין שאם הוא יתפלל לריבונו של עולם הוא יהיה חייב לענות לתפילתו שהרי אם לאו, ח"ו ייצא שהוא שווה ערך לעבודה זרה שגם לא הועילה לו.

והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפילתו של מנשה לפני הקב"ה, והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אדם שעבד ע"י והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה? אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה! מה עשה לו הקב"ה? חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחניתו.

הירושלמי מספר שמלאכי השרת ביקשו למנוע מתפילתו של מנשה להגיע להקב"ה, משום שהיה להם ברור, כפי שלמנשה היה, שתפילתו תתקבל. הם פנו להקב"ה ואמרו לו כיצד הוא יכול לקבל את תפילתו של אדם רשע כל כך, שהעמיד צלם בהיכל? על כך ענה להם ריבונו של עולם: שאם הוא לא יקבל את תפילתו אז הוא יחסום את דרך התשובה לרבים, לכן ריבונו של עולם עשה חתירה מתחת כסא הכבוד ושמע לתחניתו של מנשה. משמעות תשובת הקב"ה למלאכי השרת היא שהתשובה היא מעין קיצור דרך, חתירה מתחת לכסא הכבוד. דרך זו היא אינה דרך הגיונית, הרי מצד ההגיון כאשר אדם עושה דבר טוב אז הוא משפיע על עצמו ועל העולם לטובה וכן להפך, אדם שעושה רע משפיעה לרעה על עצמו ועל העולם. אך הקב"ה בא ומחדש לנו שיש מציאות של תשובה, מציאות שאינה הגיונית, מציאות שהיא חתירה מתחת לכסא הכבוד.

בסיס התשובה

התורה מלמדת אותנו שיש לאדם את האפשרות לבחור: "רָאָה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הַרָע" (דברים ל, טו). אמנם, אין מדובר בבחירה חופשית לגמרי שהרי האדם הוא לא זה שקובע מה טוב ומה רע, אך בכל אופן יש לו את האפשרות לבחור בין הטוב לבין הרע. בנוסף לכך שאין האדם יכול לקבוע מה טוב ומה רע הוא גם אינו יכול להחליט שאין לו אפשרות לעשות תשובה. ניתנת לו החופשיות לבחור אפילו להיות רע אך האפשרות שהרע יהי בלתי הפיך, שהרע יהיה לו טבע זה לא בתחום בחירתו. את האופציה לעשות תשובה הוא לא יכול לבטל. מדוע זה כך? הרי אם בן אדם בוחר להיות רע אז צריך לתת לו את החופש להיות רע עד הסוף מבלי אפשרות לשוב בתשובה, שהרי לכאורה זה מה שהוא רוצה להיות. כפי שאמרנו לעיל, לכל מעשה שהאדם עושה, בין טוב ובין רע יש לו השפעה, בכך הטוב והרע שווים, אך בין המעשה הטוב לבין המעשה הרע יש הבדל באיכות ההשפעה. ההשפעה של המעשה הטוב פועלת ומגיעה עד לנקודה פנימית נשמתית ואילו ההשפעה של המעשה הרע נוגעת רק בצדדים החיצוניים. העובדה שהמעשים הרעים של האדם אינם יכולים לגעת - לחדור לאותם עומקים ששם שרוי הטוב היא המאפשרת וגם מכריחה את התשובה. הנקודה הפנימית השואפת לה' תמיד נמצאת, לכן המציאות של התשובה תמיד קיימת והיא איננה תלויה בבחירתו של האדם.

ללמדנו דרכה של תשובה

הגמרא במסכת עבודה זרה (ד, ב - ה, א) אומרת:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראויים לאותו מעשה. לא דוד לאותו מעשה דכתיב: "ויליבי חלל בקרב"י ולא ישראל ראויים לאותו מעשה דכתיב: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים" אלא למה עשו? לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד, ואם חטאו ציבור אומרים לו כלכו אצל ציבור.

הגמרא מלמדת אותנו שדוד המלך בסיפור עם בת שבע ועם - ישראל בחטא העגל לא היו ראויים לחטוא במה שחטאו, והסיבה שהם בכל זאת עשו את מה שהם עשו זאת בכדי ללמד לדורות את דרך התשובה. אם אדם יחידי חטא, תדע לך שדוד המלך לימד מהי דרך התשובה אצל יחידים, ואם ציבור חטאו אז אומרים להם תדעו לכם שעם ישראל עבד את העגל, ותלמדו מהם כיצד ציבור צריך לשוב בתשובה.

ממשיכה הגמרא ושואלת מדוע צריך להשמיע לנו דרך תשובה לציבור ודרך תשובה ליחיד:

וצריכא דאי אשמועינן יחיד משום דלא מפרסם חטאיה אימה לא, ואי אשמועינן צבור משום דנפיש רחמייהו אבל יחיד דלא אלימא זכותיה אימא לא צריכא. והיינו דרבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן: מאי דכתיב: "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם" על נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה.

הגמרא אומרת שאם היו מלמדים רק על היחיד אז היינו חושבים שיש לו אפשרות לשוב בתשובה משום שאין פרסום לחטאו ואילו בחטא ציבורי שיש פרסום אז לא תהיה להם תקנה. אילו היו מלמדים רק על הציבור אז היינו חושבים שהתשובה שייכת

רק לציבור משום שיש לו זכויות רבות ואילו האדם היחידי שחוטא יש לו רק את זכויותיו ולכן לא תהיה לו אפשרות לשוב, ולכן הזכירו גם ציבור וגם יחיד. הגמרא אומרת שמדברי רבי יוחנן ורבי שמעון בר יוחאי אנחנו מבינים את דבריו של רבי שמואל בר נחמני שאמר שדוד המלך הוא זה שהקים עולה של תשובה.

בוקעת ועולה השאלה: מה זה "עולה של תשובה" שאותה הקים דוד המלך? בכדי שנבין את משמעות הביטוי הזה עלינו להבין קודם מי זה דוד המלך. דבר ראשון חשוב לומר שדוד המלך עשה תשובה, ומכאן אנחנו למדים שהוא חטא. אך עלינו להיזהר בלשונו ולהבין שלמרות שגם אצל דוד המלך שייד עניין של חטא ותשובה אנחנו לא נמצאים על אותה הסקאלה. חז"ל אמרו על מזמור כד בתהילים הפותח במילים: "לְדָוִד מְזֻמָּר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תָּבֵל וַיִּשְׁבֵּי בָהּ.", מזמור אותו מרבים לומר בימים הנוראים בעת שהארון הקודש פתוח, שכאשר ניגש שלמה המלך להיכנס לבית המקדש הוא לא יכול היה להיכנס משום ששעריי בית המקדש נדבקו זה לזה. חז"ל מספרים ששלמה המלך עמד והתפלל תפילות רבות בכדי לפתוח את השערים אך אף אחת מהן לא התקבלה עד ששלמה המלך נעמד שם ואמר: "יִכְרְה לְחֶסְדֵי דָוִד עֲבָדְךָ" (דברי הימים-ב, ו, מב), ו- "בְּעֵבֹר דָּוִד עֲבָדְךָ אֶל תִּשָּׁב פְּנֵי מְשִׁיחְךָ" (תהילים קלב, ז) ואז נפתחו שערי בית המקדש ובכך ידעו כל ישראל שדוד המלך צדיק. הרב זצ"ל באורות המלחמה (ב) אומר: "אנו מסתכלים בדורות הראשונים, המסופרים בתורה, בנביאים ובכתובים אותם הדורות שהיו עסוקים במלחמה- והם הם הגדולים שאנו מתיחסים אליהם בדידות וגדולת קודש". גדולי עולם אשר במהלך חייהם התעסקו רבות במלחמות היינו יכולים לחשוב איך שייד עולם רוחני ללוחמים העשויים ללא חת שעסקו רוב חייהם במלחמות, אך אומר לנו הרב שדווקא אליהם אנחנו מתאווים ושואפים להיות, שהם היו עזים בנפשם, ובכללם דוד המלך שהוא הגדולים הללו המוכתר בגדלות קודש.

הגמרא במסכת שבת (נו, א) אומרת:

א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה שנאמר (שמואל א יח, יד) "וייהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו'" אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו אלא מה אני מקיים (שמואל ב יב, ט) "מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע" שביקש לעשות ולא עשה

נשאלת השאלה מה פשט דברי ר' שמואל בר נחמני? מה הכוונה שכל האומר דוד חטא אינו אלא טועה? הרי לכאורה אמירה זו ממש סותרת את דברי התנ"ך, שדוד המלך לקח את בת שבע והוא שלח את בעלה להיהרג במלחמה לא לפני שהוא וידא שלא ידעו שבת שבע בהריון ממנו. כיצד רבי שמואל בר נחמני יכול לומר כך? אנחנו לא נכנס לעובי הקורה של הסוגיה הסבוכה הזו, סוגיה שנחלקו בה כבר הראשונים פרשני התנ"ך, אלא אנחנו נדבר בכלליות בלבד (בעז"ה במסגרת לימוד ספר שמואל נעסוק בהרחבה בסוגיה). הסיבה שבגללה איננו יכולים לומר שדוד המלך חטא היא איננה רק משום שככה חז"ל אמרו כי חז"ל אמרו זאת לא מיתוד עמדה מגוננת על דוד המלך אלא משום שכל מי שלומד את פשט הפסוקים בישרות מבין מיד שהדברים אינם כפשוטם. ראשית, כאשר הנביא מגיע להוכיח את דוד המלך על מעשיו על ידי משל כבשת הרש הוא איננו מתעסק בעיקר החטא החמור לכאורה, אלא מדבר על נקודה מוסרית של לקיחת דבר מאדם חסר כול. על פי תוכחת הנביא ניתן לסכם את הפרשה לכאורה בכשל אתי בלבד. ובנוסף, לו יצויר שאכן דוד המלך חטא באשת איש, אז היה אסור לו להמשיך ולחיות עם בת שבע, ולא רק שדוד המלך המשיך לחיות אתה אלא על הבן הממזר הזה הוא צם ומתפלל ולן שבעה ימים על הארץ ואחרי כל זה דוד ממשיך לחיות עם בת שבע ומוליד ממנה בן נוסף והקב"ה שולח אליו את הנביא וקורא את שמו, "וַיִּשְׁלַח בְּיַד נְתָן הַנְּבִיא וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יְדִידָהּ בְּעֵבֹר ה' " (שמואל-ב יב, כה). אותו הבן זה להיות הממשיך שלשלת המלוכה של עם ישראל, מה שהופך את בת שבע לאמה של מלכות כמו שנאמר עליה בעת שהיא באה לשלמה בנה בתחילת מלכותו: "וַיֵּשֶׁם פְּסָא לְאֵם הַמֶּלֶךְ וַתִּשָּׁב לְיָמֵינוּ" (מלכים-א ב, יט). מתוך כל הנקודות הללו אמרו לנו חז"ל דוד אינו חטא. ואף על פי כן התנ"ך דן את דוד ברותחים וכותב בחומרה בצורה שמראה שהוא כן חטא. נשאלת השאלה למה התנ"ך כותב בצורה כזו? על כך עונה לנו הגמרא במסכת ע"ז שזה נכתב בצורה הזו כדי ללמד אותנו על משמעותה של התשובה וכיצד הולכים בדרכה.

עולה של תשובה

כאשר אדם נפגש עם מושג התשובה או הוא יכול להוביל אותו למקום של יראש קטן, למקום של מחשבה של לא משנה מה אני אעשה יש לי את המתנה הנקראת תשובה שיש בכוחה לתקן את מה שהיה בעבר. באה הגמרא במסכת שבת ללמדנו שלא מדובר במתנה או בציפור הניתן לאדם אלא מדובר ב"עולה של תשובה". מה משמעות הדבר? המילה "עולה" היא

מלשון עול, התשובה אולי יש בה מעין מתנה אך יש בה גם מעין עול מסוים, עול שמשאיר את האדם תמיד בתנועה המכוונת אותו לשוב לנקודה הפנימית שלו. תנועה זו אינה שייכת רק אצל פשוטי העם וגדולי העם נמצאים באותו מקום, בוודאי שאין הדבר כך, אבל אל לנו לחשוב שגדולי ישראל הם מלאכים, כי מלאכים יש רק בשמיים והם קטנים לעומתנו, כיוון שאנחנו נמצאים כל הזמן בתנועה, תנועה גדולה כל כך עד שהיא משפיעה אפילו על העבר. אסור לאדם להגיע למצב בו הוא סטטי, שהוא אינו נמצא בתנועה. אין מצב כזה שבו אדם יוכל לבחור בטוב או לבחור ברע אך הוא אינו יכול לבחור שלא תהיה תשובה, שלא תהיה תנועה, זה כבר לא נמצא בידיים שלו. ההישארות בתנועה הוא עניין שכולנו מחויבים בו, כל הזמן להיות בתנועה של תשובה. זה חסרונו היחסי למלאכי השרת כי התנועה הזו משמעותה גם ירדות ולעיתים אפילו נפילות, אבל מאידך זוהי מעלתנו הגדולה ויתרונו על המלאכים. דוד המלך לימד אותנו שהתשובה היא הרבה יותר ממתנה שנתנה לנו מריבונו של עולם, התשובה היא מחויבות להתקדמות, לתנועה היא הכנפי רוח שלנו.

הזוהר של ימי אלול

הגמרא במסכת עבודה זרה המובאת לעיל דיברה על כך שיש שני חטאים אשר באו ללמד לדורות את דרכה של התשובה. החטא האחד הוא חטא העגל והחטא השני הוא חטאו של דוד המלך. הימים האלה של חודש אלול הם ימים השייכים לתיקון חטא העגל כי בראש חודש אלול עלה משה רבינו לקבל לוחות שניים וביום כיפור ירד משה עם הלוחות השניים, ואז נמחל להם עוון העגל.

הזוהר הקדוש אומר (ח"א ח, א-ב):

דוד מלכא בשעתא דאירע ליה ההוא עובדא דחיל, בההיא שעתא סליק דומ"ה קמי קב"ה, ואמר ליה, מארי דעלמא תיב בתורה (ויקרא כ י) ואיש אשר ינאף את אשת איש, וכתוב (שם יח) ואל עמיתך וגו', דוד דקלקל ברית בערוה מהו, אמר ליה קב"ה דוד זכאה הוא, וברית קדישא על תקוניה קיימא, דהא גלי קדמי דאודמנת ליה בת שבע מיומא דאתברי עלמא,

הזוהר אומר שבשעה שקרה לדוד המלך המעשה עם בת-שבע הוא פחד שמא הוא חטא. באותה שעה עלה מלאך לפני הקב"ה ואמר לו: ריבונו של עולם, כתוב בתורה "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אִשְׁתּוֹ אִישׁ" (ויקרא כ, י) וכתוב "וְאֶל אִשְׁתּוֹ עִמִּיתָךְ" (ויקרא כ, יח), דוד שחלל בריתו בערווה, מהו? אמר לו הקב"ה: דוד צדיק הוא וברית הקדוש על תיקונו עומד, כי גלוי לפני שבת-שבע מוכנה לו מיום שנברא העולם. כאשר אנחנו בוחנים את שושלת שבט יהודה, שממנה ייצא שושלת מלכות בית דוד, מקומה של בת שבע כחלק משושלת זו מובן מאוד. ראשית השושלת מתחיל בתמר, אשר דחקה את עצמה לזכות להקים בית מיהודה, השושלת המשיכה על פי חז"ל בסיפור בועז ורות, שגם שם רות עושה צעדים בכדי לפתות את בועז ובעצם הכניסה את עצמה לשושלת. נראה לומר שגם בת שבע ממשיכה בהתנהלות האקטיבית של נשות השושלת שהרי זה לא סתם במקרה שדוד המלך ראה אותה. ניתן לומר שבת שבע רצתה שהוא יראה אותה בכדי שהיא תכנס לשושלת ותהיה אם המלכות. דברים אלו מתחברים לגמרא במסכת שבת שאמרה שדוד אינו חטא, שהרי על פי דברי הזוהר יוצא שהכול היה פי הזמנה של הקב"ה, וזה מה שהיה צריך לקרות ומתוך הבנה זו עושה דוד המלך תשובה ומלמד לדורות מה היא דרך התשובה ליחיד.

ממשיך הזוהר ואומר:

אמר ליה אי קמד גלי קמיה לא גלי, אמר ליה, ותו בהיתרא הוה מה דהוה, דהא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגט לאנתתיה. אמר ליה, אי הכי הוה ליה לאורכא תלת ירחי ולא אוריד, אמר ליה במאי אוקים מלה באתר דחיישינן דהיא מעוברת, וגלי קדמי דאוריה לא קריב בה לעלמין, דהא שמי חתים בגויה לסהדותא, כתיב אוריה, וכתוב אוריהו, שמי חתום בהדיה דלא שמש בה לעלמין,

אמר המלאך להקב"ה: אם לפניך גלוי, לפני לא גלוי. אמר לו הקב"ה: ועוד, כל מה שהיה בהיתר היה, בגלל שבתקופת דוד המלך כל היוצאים למלחמה אף אחד מהם אינו יוצא עד שהוא נותן גט לאשתו. אומר המלאך להקב"ה: לפי מה שאתה אומר היה לדוד לחכות שלושה חודשים של חודשי הבחנה. אמר לו הקב"ה למלאך: אנחנו מצריכים המתנה של שלושה

חודשים רק כאשר אנו חוששים אולי האישה מעוברת, אבל במקרה שלנו כיוון שגלוי לפני שאוריה מעולם לא קרב אליה כי שמי חתום בו לעדות, שכתוב: אוריה, וכתבו אוריהו שחתום בו שמי, שלא שימש בה מעולם.

אמר ליה מארי דעלמא, הא מה דאמרוית אי קמד גלי דלא שכיב בהדה אוריה, קמיה מי גלי, הוה ליה לאורכא לה תלת ירחי, ותו אי ידע דלא שכיב בהדה לעלמין, אמאי שדר ליה דוד ופקיד עליה לשמשא באנתתיה, דכתיב (ש"ב יא ח) רד לביתך ורחץ רגליך אמר ליה ודאי לא ידע, אבל יתיר מתלת ירחי אוריך דהא ארבע ירחי הוו, דהכי תנינן, בחמשה ועשרים דניסן, אעבר דוד כרוזא בכל ישראל, והוו עם יואב בשבעה יומין דסיון, ואזלו וחבלו ארעא דבני עמון, סיון ותמוז ואב ואלול אשתהו שם, ובארבעה ועשרים באלול הוה מה דהוה מבת שבע, וביומא דכפורי מחל ליה קביה ההוא חובה.

אמר לו הקב"ה למלאך: אפילו אם דוד לא ידע אם אוריה שימש עם אשתו או לא אבל הוא חיכה יותר משלושה חודשים, הוא חיכה ארבעה חודשים. שהרי למדנו שב-כ"ה בניסן העביר דוד כרוז בכל ישראל ללכת למלחמה, ואז היו עם יואב ב-ז' בסיון והלכו והשחיתו את ארץ בני עמון. והם התעכבו שם בחודשי: סיון, תמוז, אב ואלול. ב-כ"ד באלול היה מה שהיה בבת-שבע, וביום הכיפורים מחל לו הקב"ה לדוד המלך על אותו עוון.

עולה מכאן חידוש נפלא שחודש אלול הוא הזמן של חידוש עולה של התשובה הציבורית כמו שאמרה הגמרא. אבל חודש אלול הוא גם הזמן של חידוש עולה של תשובה הפרטית שכן מעשה דוד עם בת שבע ומעשה התשובה של דוד וכן סליחתו ומחילת הקב"ה היו גם כן בימים אלו שמראש חודש אלול ועד יום הכיפורים. ועל כן אם אדם יחיד חוטא אז הגמרא אומרת לו להסתכל בדוד המלך וללמוד ממנו את דרך התשובה הראויה לאיש יחידי, וכמו שתקון חטאו של דוד המלך היה בימי אלול וימים נוראים ככה גם חטאי היחיד שבכל דור ודור. ימים אלו שבהם אנחנו עומדים לפני הקב"ה, יש בהם מסוגלות מיוחדת ונוסף לזה הסגולה שבה פתחנו, סגולת הימים האחרונים של השנה כנגד כל ימות השנה. אלו ימים של תקון, ימים של תנועה, של התקדמות והתפתחות, ימים של תשובה. שנוכה בעזרת ה' להקים עולה של תשובה פרטית ולאומית.

לעילוי נשמת סבתי בת -שבע בר מרדכי ז"ל נלב"ע השתא יא אלול

מידי שבוע ביום שני בשעה 9:00 מתקיימת בביהמ"ד של "ישיבת הגולן" שיחה כללית. העוסקת בתורת המידות ובנפש האדם, חיזוק בלימוד תורה ועבודת ה'. להבדיל משיעורי האמונה העוסקים בעיונים מהותיים וכלליים מתורת מרן הרב וכתבי ראשונים, שיחה זו הינה בעלת גוון מוסרי, ועניינה בהדרכות רוחניות, הנגזרות מן המבט האמוני, ושופכות אור על דרכי הרוחנית של בן תורה בדורנו.

תמלול: אריאל טובי | עריכה: נאור דיין | אינטרנט: עוז כ"ץ ושות' | הפצה: איתי נחום וידיד מלכה.